

Comemorarea pogromului legionar din 21-23 ianuarie 1941, de la București

REMEMORARE ȘI AVERTISMENT

Pogromul săvârșit de legionari, în 21-23 ianuarie '41, la București, a fost preluat de Holocaustul din România și din Europa. Au urmat, apoi, masacrul evreilor ieșeni, trenurile morții, deportările evreilor din Basarabia și Bucovina în Transnistria... Și comemorarea acestui pogrom, la 15 ianuarie a.c., în Templul Coral din Capitală - organizată de C.E.B. și F.C.E.R., în prezența unor reprezentanți ai Administrației Prezidențiale, Guvernului, Parlamentului, a unor înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe și Romano-Catolică din România, a Nuntului Apostolic, a unor ambasadori, a liderilor Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România, A.E.R.V.H., B'nai B'rith România, a numeroase personalități culturale - a fost în măsură să tragă un semnal de alarmă în fața resuscitării fenomenului antisemit în prezent, în Europa și în țara noastră. Datoria fiecăruia dintre noi

este de a vedea răul din jurul său și de a-l curma. Cei ce neagă, azi, Holocaustul sunt vinovați și trebuie pedepsiți. Fascismul, rasismul au proliferat pentru că, în trecut, cei care-l promovau au fost lăsați să o facă. Legile statului român democrat interzic și pedepsesc asemenea fapte. Nu numai că exterminarea unui popor nu este morală - acesta este un lucru de la sine înțeles -, însă conștientizarea atrocităților săvârșite este vitală pentru existența morală a fiecărui individ și a societății în ansamblu. Pogromul din ianuarie '41 a arătat unde poate duce manipularea opiniei publice de către doctrinari uri și crime, ce se poate întâmpla dacă tăcem și dacă suntem pasivi în fața terorii. Au fost motivele centrale ale rememorărilor cu valoare de avertisment pentru negațiștii de azi (exprimate de dr. Alexandru Elias, prof. dr. Stelian Tănase, dr. Alexandru Florian, de

președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer), ale mărturiilor supraviețuitorilor Holocaustului (prof. dr. Hava Haas, conf. dr. Otto Adler). Publicăm alături extrase din alocuțiuni. Rugile înalte pentru odihna sufletelor celor uciși în pogrom, pentru pace în Israel și în lume, în fața Aron Kodeș-ului deschis, Psalmul 23 și Kadiș pentru victimele Holocaustului au fost rostite de Marele Rabin Menachem Hacohen (tâlmăcirea în română - Atila Gyulas). Sacral și profanul în muzică și cuvânt (interpreți - prim-cantorul Iosif Adler, dirijorul Corului Templului Coral, Maximilian Kertesz, marea actriță Maia Morgenstern, cunoscuți actori ai T.E.S., Rudy Rosenfeld, Al. Finți) au adus un plus de emoție comemorării. Un pelerinaj la Cimitirul Filantropia, în dimineața zilei următoare, a fost dedicat, de asemenea, memoriei martirilor noștri.

Prof. univ. dr. STELIAN TĂNASE

Sunt profund onorat de invitația dvs. și mărturisesc că, pentru a lua cuvântul la această comemorare, m-am documentat la Arhivele Statului, unde mi-am notat numele celor asinați în pogromul legionar din ianuarie '41, la București. Ceea ce m-a impresionat a fost cenusiul, banalitatea. Este o statistică, „banalitatea răului”, cum scria Hana Arendt, concluzie la care ajunge un curios, un istoric, un literat, citind despre trecut. Dar nu avem voie să nu vedem *stridența*. Dincolo de formularea Hanei Arendt, trebuie să înțelegem că, până atunci, a existat o escaladare a sentimentului antisemit în România, care a dus la ororile din '40 și '41, la Dorohoi, București și Iași, la deportările în Transnistria, la masacrul din Odessa... Și trebuie să recunoaștem că intelectualii vremii au avut o reacție foarte palidă. Au vrut „să se pună bine” cu direcția din care bătea vântul. Au răspuns cu toleranță la intoleranță și aceasta duce la violență. Pogromul din '41 este una dintre cele mai negre pagini din istoria României. Până în '89, am crezut în „moderată, ospitalitatea poporului român”. Aveam să aflăm, cercetând documentele, că avem o aprehensiune pentru violență. A fost perioada în care

Toleranța la intoleranță duce la violență

România și-a ucis cei mai mulți prim-miniștri. Această frustrare, născută din faptul că n-am aflat, la timp, adevărul, mi-a stimulat cercetările. Cu atât mai mult cu cât aceste pusee antisemite n-au dispărut din spațiul public. În școli, istoria românilor suferă, în continuare, de cvasiobiectivitate: suntem deschiși, toleranți, blânzi... Nu cred că istoria e ireversibilă, că nu ne așteaptă alte primejdii. Singurul lucru prin care putem să ne apărăm este vigilența, militantismul activ. Ele sunt teste personale de reacție în fața oricăror extremismelor. Apar pe micul ecran indivizii în cămașă verde sau brună și, dacă instituțiile cu autoritate nu intervin, aceasta arată că trecutul nu l-urec. Violenta gesturilor precede violența vorbelor și ne arată că, deja, am pus piciorul deasupra prapăstiei. Nu putem tolera ca lideri politici să țină discursuri antisemite în Parlamentul României. Ne vom întâlni cu trecutul, dacă nu vom lua atitudine, dacă nu vom îndrepta arătătorul cu fermitate și nu vom condamna asemenea discursuri, ca ele să nu se mai repete. Faptul că am fost păcătoși, în trecut, arată nevoia de a educa tinerile generații în spirit antixenofob, anti-antisemit. Condamnarea manifestărilor publice antisemite trebuie să fie o politică de stat; asemenea fapte trebuie considerate cazuri penale. Pervertirea adevărului trebuie arătată cu degetul pentru că astfel se limpezesc atitudinile rasiste, xenofobe. Școala și media trebuie să deschidă ochii tinerilor asupra istoriei. Și trebuie să mărturisesc că există studenți la Facultatea de Științe Politice care nu știu nimic sau aproape nimic despre Holocaust. Vă rog să mă credeți că, la catedră, am încercat și încerc să acționez pentru cunoașterea adevărului despre istoria poporului român.

Deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

„Tatăl meu a fost enoriaș al Sinagogii Rabinului Guttman“

[...] Ne îndeplinim o datorie sacră: aceea de a comemora un moment tragic din istoria evreilor români, parte din istoria României: 66 de ani de la pogromul legionar din 21-23 ianuarie 1941, de la București. Și firească întrebare ce ne vine în minte este: De ce? Fără a intra în detalii de natură istorică, politică, sociologică, economică, răspunsul este unul singur: acei oameni în suferință gravă n-au avut decât o singură „vină”: s-au născut evrei. Ei s-au format spiritual, au muncit pe aceste meleaguri, s-au ilustrat, aducându-și contribuția la binele țării, în cele mai diverse profesii. Este nedrept, este strigător la cer, este o imensă durere, nicicând cicatrizată. Să nu uităm că, din această „vină”, pe cât de simplă, în formulare, pe atât de dramatică, în substanță, au murit șase milioane de evrei, respectiv, șase milioane de oameni! Pogromul de la București nu a fost o acțiune spontană, ci a avut rădăcini în istoria

mișcării legionare din România, născută sub semnul urii fără margini împotriva evreilor. Se cunoaște bine ce a urmat: masacrul de la Iași și trenurile morții din iunie 1941; pogromurile din Basarabia și Bucovina, deportările în Transnistria. O avem, azi, printr-un noi, pe doamna prof. dr. Hava Haas, născută Guttman, stabilită în prezent în Israel, care are o istorie familială tragică. Tatăl meu a fost enoriaș al Sinagogii Rabinului Guttman. Se întorcea de acolo încărcat de învătătură iudaică. După uciderea, în fața lui, a celor doi fiu, în pădurea Jilava, Rabinul a avut forța să se ridice din zăpadă și să se apropie de cei doi fiu ai săi, morți. Scăpat ca prin minune cu viață, Rabinul a fost dus, din nou, în aceeași pădure pentru a fi împușcat. Minunea s-a repetat. Rabinul Guttman s-a dăruit cu și mai intensă fervoare nobilă sale misiuni, trăind și pentru neuitarea fiilor săi. Am vizitat, la Tel Aviv, splendidul lăcaș de rugăciune dedicat aducerii lor servitice. Marele Rabin Menachem Hacohen va oficia, cu grandaora lui, armenii religioși, și ne va înălța sufletele cu verbul său de om învățat. Îngăduiți-mi să aduc mulțumiri reprezentanților Administrației Prezidențiale, Ministerului Culturii și Cultelor, Ministerului Integrării Europene, instituțiilor centrale de stat, înalților ierarhi ai Bisericilor Ortodoxă Română, Romano-Catolică, Armeană, ambasadorilor, parlamentarilor care ne-au onorat cu prezența. Fie ca, din rememorarea tragediilor trecutului, oamenii să învețe să prețuiască viața semenilor lor, căci numai așa vor putea urca spre înălțimile scăldate de lumina mesianică a iubirii aproapelui.

Dr. ALEXANDRU ELIAS, membru în Comitetul Director al F.C.E.R., președintele Comisiei de combatere a antisemitismului și negaționismului

Manifestările antisemite actuale ar trebui incriminate din oficiu

Comemorăm, azi, o pagină dureroasă din istoria Holocaustului românesc [...]. Au fost actul maltrății, asasinat, averi confiscate, evacuări de locuințe, temple dărâmate. Și nu numai în București, dar și la Ploiești, Călărași, Piatra Neamț, Buhuși, Târgoviște, Turnu Măgurele, Caracal, Buzău, Râmnicul Sărat și în alte orașe [...]. A apărut oare antisemitismul în România și, apoi, formele sale agresive, violente și asasinare pe neașteptate, pe neașteptate? Aș vrea să citez din *Reportul* final al Comisiei Internaționale pentru Studiul Holocaustului din România. „Rădăcinile antisemitismului românesc se împletesc cu originile statului român modern și cu apariția bogatei tradiții culturale naționale care a însoțit unirea principatelor, independența și crearea României Mari...”. Nu ne propunem să analizăm acum evoluția și poziția politică față de populația evreiască a diverselor personalități, care au influențat puternic opinia publică, nici evoluția și poziția partidelor politice și nici apariția Partidului Național Creștin (A.C. Cuza și O. Goga), a Gărzii de Fier sau a Dictaturii regale. E o problemă a istoriei, a cercetării istorice. Ceea ce vreau să subliniez este doar faptul afirmat și de *Reportul* final al Comisiei Wiesel: „...antisemitismul a trecut din registrul expresiilor verbale și al izbucnirilor ocazionale de violență în cel al politicii guvernamentale de stat” [...]. În acest

context, nu ar trebui să ne surprindă - așa cum arăta *Reportul* Wiesel - o anumită rezervă a cercurilor democratice internaționale ce a existat față de evoluția țării noastre, cu referire la cazul marelui savant Mircea Eliade, la cel al arhiepiscopului ortodox Viorel Trifa, la cazul remarcabilei personalități științifice care a fost N.C. Paulescu sau, chiar în zilele noastre, al unui partid xenofob care a pretins puterea politică. România de astăzi nu este cea a anilor '30-'40. Trăim într-o țară democratică, în care Holocaustul a fost asumat oficial la nivelul a trei președinți ai țării [...]. Ordonanța de Urgență 31/2002, transformată de curând, prin votul Parlamentului țării, în Legea 107/2006, sancționează orice manifestare xenofobă, rasistă, antisemită, cultul persoanelor care au dat dovadă de asemenea manifestări, ca și însemnele cu caracter xenofob, antisemit. De peste cinci ani suntem membri ai N.A.T.O. De două săptămâni suntem membri ai U.E. Suntem apărați atât de legile României, cât și de legile N.A.T.O. și U.E. Și, totuși...

Asistăm la o seamă de manifestări publice, de presă, de televiziune, cu evident caracter antisemit, unele, care introduc în opinia publică știri fără acoperire, mincinoase, unele chemând, aproape, la declanșarea unor pogromuri, așa cum face profesorul I. Coja [...]. Nu am prevăzut că printre evrei nu există și indivizi incorecți. Dar au revenit în țară evrei româno-israelieni, au investit, ajută la dezvoltarea țării, ajută industria de apărare, își plătesc impozitele, ajută România.

Manifestările antisemite actuale ar trebui incriminate din oficiu

Și antisemiții de astăzi „uită” de evreii care au contribuit la cultura limbii române, la dezvoltarea economică și culturală [...]. Antisemiții de azi afirmă că ei nu sunt xenofobi, rasiști, antisemiți [...]. Ziarele unui partid, ce se autocaracterizează ca naționalist și democrat, publică elucubrările lui Ion Coja cu note la subsol, în care spun că nu sunt integral de acord cu ele, dar nu precizează poziția proprie, lăsând să se înțeleagă acordul cu afirmațiile antisemite. Și încă multe altele. Cu

circa două săptămâni în urmă, la postul Național Tv, au apărut, în uniformă legionară, Șerban Suru și unul dintre ciracii săi. Apariția acestor uniforme nu poate să nu producă un sentiment de panică, de teamă și de nesigurantă bătrânilor evrei care au trăit zilele rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941. Și aceasta, în pofida unei legi votate de Parlamentul României, în virtutea căreia aceste manifestări ar trebui incriminate din oficiu [...].

Nu vreau, totuși, să ne lăsăm atrași spre o imagine pesimistă. Avem încredere în democrația românească, în orientarea antixenofobă a poporului român, în sprijinul ce ni-l acordă partea cea mai nobilă a polițienilor și intelectualilor țării [...].

Prof. dr. HAVA HAAS

„Am văzut fețele lor însângerate“

Am venit din depărtări pentru a depune o măturie și, în același timp, pentru a-mi îndeplini o datorie față de frații mei mai mari, lăsați și Iosif Guttman, uciși în timpul pogromului din ianuarie 1941. [...] Eram cinci copii acasă. Lăsați și Iosif, frații mei uciși, Efraim, Itzhak, și eu. Lăsați și absolviți Facultatea de Drept și Filosofie. A fost asistent la Catedra de sociologie condusă de prof. D. Gusti. În 1938, s-a deschis, la București, Muzeul Satului, sub egida Catedrei de sociologie. Lăsați, care a contribuit la organizarea lui, m-a luat să-l vizitez, vizită pe care n-am uitat-o niciodată. Iosif a intrat la Medicină. În perioada 1934-35, antisemitismul era în creștere. Iosif era, uneori, bătut, batjocorit și, de multe ori, chiar rănit cu bisturiul de disecție de colegii săi antisemiți. Mi-l amintesc adus acasă, uneori, cu ambulanța. N-a mai putut suporta situația și a trecut la Litere și Filosofie. A terminat facultatea cu lucrarea „Fenomenul miștist”, citită și apreciată și astăzi de specialiști. A devenit scriitor și ziarist. Influența lor asupra mea a fost hotărâtoare [...]. În noaptea de 21 ianuarie 1941, un grup de legionari au pătruns cu forța în casa noastră, au ardat scările spre apartamentul nostru, scoțând barele de metal care țineau covorul pe fiecare treaptă și, înarmați cu acestea, au intrat în camera unde erau tata și cei doi frați. La întrebarea lui lăsați, „Ce doriți în mijlocul nopții?”, au răspuns că au venit să-i ia la sediul lor pentru interogatoriu. Lăsați le-a propus să discute pe loc, ca între oameni. „Evreii nu sunt oameni și trebuie nimiciți”, au răspuns. Răspunsul lor îmi sună până astăzi în urechi. Au început să-i lovească pe tata, pe lăsați și pe Iosif cu bastoanele și barele de metal. Am văzut fețele lor însângerate. Sângele s-a împrăștiat pe pereții camerei și a rămas multă vreme lipit acolo. Am auzit gemetele lor. Am văzut cum, aproape fără cunoștință, au fost târați și aruncați, apoi, în camionul pregătit în fața casei. Totul era organizat și pregătit după modelul naziștilor. Camionul, cu victimele lui, avea destinația dinainte stabilită: pădurea Jilava, în afara Bucureștiului [...]. Tata, împreună cu cei doi fiu ai coborât strâns îmbrățișați și gloantele ucigătoare au rămas în corpurile lui lăsați și Iosif și nu l-au pătruns pe tata. El și-a pierdut cunoștința și, când s-a trezit, a văzut cadavrele fiilor săi alături, în zăpadă. A văzut cum legionarii scoteau inele de pe degetele cadavrelor, luau ceasurile și smulgeau din gură dinții de aur. Și lăsați avea un dinte de aur, pe care i l-au scos. Nu se știa atunci că ceea ce s-a întâmplat în pădurea Jilava se va mai întâmpla și în lagărele de exterminare în masă, unde se aplica „soluția finală” a lui Hitler [...]. Tata s-a întors acasă - copac desmănat de crengi. Niciodată lumina nu a mai strălucit ca înainte. Mama nu și-a revenit niciodată. Prin dispariția tragică a lui lăsați și a lui Iosif am pierdut mai mult decât niște frați obișnuiți și, într-un fel, am rămas orfani [...]. Tata a eternizat numele lui lăsați și Iosif prin sinagoga pe care a înființat-o în casa noastră din București și, apoi, la Tel Aviv. Mărturia mea reprezintă încă o informație care se adaugă la cele existente pentru ca, toate împreună, aceste adevăruri să demaște minciunile celor care neagă oroarea Holocaustului, pentru ca asemenea catastrofe să nu se mai repete.

Dr. ing. OTTO ADLER, președintele A.E.R.V.H.

„De câte ori particip la o comemorare a Holocaustului, căut răspuns la trei întrebări: de ce s-a întâmplat această tragedie; ce-au simțit martirii în timp ce așteptau moartea; și oare se va mai repeta?“. Vorbitorul a pus accentul, mai ales, pe cel de-al doilea aspect, arătând că victimele pogromului din București erau conștiente că, orice s-ar întâmpla, nu va fi spre binele lor, deoarece îi aveau în fața lor pe legionari și pe Antonescu, ambii reprezentanți ai dictaturii de extremă dreapta. În acest context, cele mai tragice momente au fost cele ale așteptării. „Eu știu ce au simțit victimele când armele erau îndreptate împotriva lor”, a spus ing. Otto Adler, supraviețuitor al lagărelor de exterminare germane, evocând noaptea petrecută la Auschwitz într-o baie, despre care a fost convins că este o cameră de gaze. „Transformarea omenirii din ființe instinctuale (omul este fiară pentru semenii săi) în ființe civilizate - a mai arătat el - s-a datorat legământului făcut de cele 12 triburi iudice cu Dumnezeu, care le-a oferit primul cod al moralei - Tablele Legii, cu Cele Zece Porunci, în care se ordona, fără echivoc, «să nu ucizi». Religia mozaică se conduce și după un cod mai larg - Toră sau Vechiul Testament -, care cuprinde și alte precepte morale, filosofice, de comportament.

Dr. ALEXANDRU FLORIAN, directorul executiv al Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România

Vorbitorul a prezentat imagini și date despre o parte dintre victimele pogromului din București, ale căror dosare au fost păstrate la Morgă până astăzi. Dr. Al. Florian a analizat cauzele social-politice și istorice care au dus la declanșarea pogromului - legile rasiale care au stat la baza statului național legionar și care l-au transformat pe evrei în cetățeni de rangul doi, afiți la chermul acestei dictaturi. „Aplicarea legislației legionare a avut ca rezultat distrugeri, jafuri, violențe fizice și crime... Antonescu nu s-a opus statului legionar în sine, ci haosului și insecurității provocate de acest regim”, a arătat vorbitorul. În condițiile în care Germania se pre-lungea de război împotriva Rusiei sovietice și avea nevoie de liniște în această zonă, Antonescu a reușit să-l convingă pe Hitler că este necesară despărțirea de legionari. „Antonescu nu a intervenit în oprirea pogromului și niciodată nimeni nu a fost tras la răspundere pentru crimele comise atunci”, a spus dr. Alexandru Florian.

Prof. ing. OSY LAZAR a dat citire Deciziei Comitetului Director al F.C.E.R. și a C.E.B., de conferire a titlului de *Kedoshim* (sfinți) victimelor pogromului de la București. De asemenea, în numele C.E.B., domnia-sa a acordat *Diplome de Onoare* supraviețuitorilor - respectiv, Rabinului Efraim Guttman, prof. dr. Hava Haas Guttman și ing. Itzhak Ben Zvi Guttman -, pentru realizările obținute în timpul vieții și pentru reprezentarea și susținerea comunității noastre în Israel și pe plan internațional.

Istorie, adevăr, conștiință

Cunoașterea istoriei „este o necesitate pentru conștiința umană”, declara N. Iorga, într-o prelegere ținută în anul 1940. Cuvintele marelui istoric român ar trebui să fie un memento pentru cei care ne acuză că vorbim prea mult despre suferințele noastre îndurate în anii Holocaustului, că îndrăznim să comemorăm an de an pogromurile, deportările și crimele comise împotriva evreilor de legionari și de regimul Antonescu, în general.

Evocarea acestor evenimente tragice nu ne face plăcere, dar ele sunt repere ale identității noastre etnice și nu pot fi șterse din memoria noastră colectivă, cu atât mai mult cu cât minciunile și distorsionările privind evenimentele sângeroase, petrecute acum 66 de ani în timpul pogromului din ianuarie 1941, sunt vehiculate și astăzi.

În anul 2004, într-o carte imundă editată de Uniunea Vatra Românească, domnul Ion Coja numește pogromul „un exemplu de diversione”. Conform informațiilor sale, s-ar fi găsit chiar documente din care rezultă „complicitatea evreilor comunisti la producerea «pogromului»”. Numitul acuză comunitatea evreilor, care, chipurile, a cunoscut și ar fi tăinuit respectivele documente. Nu înțelegem de ce domnul Coja nu le dă publicității? Noi am publicat și publicăm mereu documente privind riposta în specie a unor lideri evrei, precum Dr. W. Filderman, șef al Rabinului dr. Alexandru Șafran ș.a., împotriva terorii legionare și a măsurilor antievreiești. Este impresionantă evocarea Șef Rabinului dr. Alexandru Șafran despre oroarea trăită de el și de întreaga colectivitate evreiască

bucureșteană în zilele pogromului. Este curios cum astfel de documente nu sunt citate de negațiștii din categoria lui Coja sau Radu Teodoru. Ei se laudă cu respectul pe care îl poartă pentru acești reprezentanți ai comunității evreiești, dar eludează cu premeditare mărturiile lor despre evenimentele Holocaustului în contextul românesc.

Conform susținerilor lui I.C., documentele lui Filderman ar fi în mod suspect tănuite de comunitatea evreiască pentru că ele dezvăluie „adevăruri” neconvenabile. Spre edificarea celor care se îndoaie de lupta neobosită dusă de dr. Filderman împotriva terorii legionare și a măsurilor antievreiești ale regimului Antonescu, redăm un extras din sutele sale de memorii de protest adresate guvernanților regimului Antonescu.

În anul 2004, într-o carte imundă editată de Uniunea Vatra Românească, domnul Ion Coja numește pogromul „un exemplu de diversione”. Conform informațiilor sale, s-ar fi găsit chiar documente din care rezultă „complicitatea evreilor comunisti la producerea «pogromului»”. Numitul acuză comunitatea evreilor, care, chipurile, a cunoscut și ar fi tăinuit respectivele documente. Nu înțelegem de ce domnul Coja nu le dă publicității? Noi am publicat și publicăm mereu documente privind riposta în specie a unor lideri evrei, precum Dr. W. Filderman, șef al Rabinului dr. Alexandru Șafran ș.a., împotriva terorii legionare și a măsurilor antievreiești. Este impresionantă evocarea Șef Rabinului dr. Alexandru Șafran despre oroarea trăită de el și de întreaga colectivitate evreiască

bucaresciană în zilele pogromului. Este curios cum astfel de documente nu sunt citate de negațiștii din categoria lui Coja sau Radu Teodoru. Ei se laudă cu respectul pe care îl poartă pentru acești reprezentanți ai comunității evreiești, dar eludează cu premeditare mărturiile lor despre evenimentele Holocaustului în contextul românesc.

Dumnezeu a oferit evreilor primul cod moral ce interzice asasinatul

„De câte ori particip la o comemorare a Holocaustului, căut răspuns la trei întrebări: de ce s-a întâmplat această tragedie; ce-au simțit martirii în timp ce așteptau moartea; și oare se va mai repeta?“. Vorbitorul a pus accentul, mai ales, pe cel de-al doilea aspect, arătând că victimele pogromului din București erau conștiente că, orice s-ar întâmpla, nu va fi spre binele lor, deoarece îi aveau în fața lor pe legionari și pe Antonescu, ambii reprezentanți ai dictaturii de extremă dreapta. În acest context, cele mai tragice momente au fost cele ale așteptării. „Eu știu ce au simțit victimele când armele erau îndreptate împotriva lor”, a spus ing. Otto Adler, supraviețuitor al lagărelor de exterminare germane, evocând noaptea petrecută la Auschwitz într-o baie, despre care a fost convins că este o cameră de gaze. „Transformarea omenirii din ființe instinctuale (omul este fiară pentru semenii săi) în ființe civilizate - a mai arătat el - s-a datorat legământului făcut de cele 12 triburi iudice cu Dumnezeu, care le-a oferit primul cod al moralei - Tablele Legii, cu Cele Zece Porunci, în care se ordona, fără echivoc, «să nu ucizi». Religia mozaică se conduce și după un cod mai larg - Toră sau Vechiul Testament -, care cuprinde și alte precepte morale, filosofice, de comportament.

„Apropie 2000 de ani, acest cod a fost, în general, respectat. A urmat apoi un moment de reevaluare, însă partea morală fundamentală a Celor Zece Porunci a rămas aceeași. A apărut un nou cod - Noul Testament, respectiv Biblia - a apreciat vorbitorul -, reprezintă baza culturii iudeo-creștine, dar care, din păcate, nu a fost și nu este respectată în integralitatea ei, inclusiv porunca «să nu ucizi». În aceste condiții, pentru ca să nu se repete ceea ce s-a întâmplat, este necesară crearea unui curent de opinie pentru ca preceptele morale să fie respectate. Într-o țară ca România, în care o mare parte a populației este credincioasă, rolul jucat de culte ar putea fi extraordinar, ele ar putea să facă enorm pentru ca moralitatea să se impună cu fermitate, să supraviețuiască”, a conchis vorbitorul.

„Evreii din București - victime inocente ale rebeliunii legionare“

Vorbitorul a prezentat imagini și date despre o parte dintre victimele pogromului din București, ale căror dosare au fost păstrate la Morgă până astăzi. Dr. Al. Florian a analizat cauzele social-politice și istorice care au dus la declanșarea pogromului - legile rasiale care au stat la baza statului național legionar și care l-au transformat pe evrei în cetățeni de rangul doi, afiți la chermul acestei dictaturi. „Aplicarea legislației legionare a avut ca rezultat distrugeri, jafuri, violențe fizice și crime... Antonescu nu s-a opus statului legionar în sine, ci haosului și insecurității provocate de acest regim”, a arătat vorbitorul. În condițiile în care Germania se pre-lungea de război împotriva Rusiei sovietice și avea nevoie de liniște în această zonă, Antonescu a reușit să-l convingă pe Hitler că este necesară despărțirea de legionari. „Antonescu nu a intervenit în oprirea pogromului și niciodată nimeni nu a fost tras la răspundere pentru crimele comise atunci”, a spus dr. Alexandru Florian.

Momente emoționante

Cuvântările rostite au alternat cu momente emoționante, în care artiștii ai Teatrului Național și ai Teatrului Evreiesc - Rudy Rosenfeld, Alexandru Finți și Maia Morgenstern - au interpretat o serie de poeme evocând tragedia evreilor, scrise de poeți dragi comunității evreiești, ca Israel Bercovici și Tania Lovinescu. Un montaj de versuri ale acestora a fost interpretat cu dramatism și sensibilitate de cea pe care președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, citând dintr-un mesaj al Casei Regale, a numit-o o „autentică regină a teatrului românesc”.

O evocare a tragediei evreilor și un apel la neuitare au fost transmise și prin intermediul versurilor scrise și prezentate de Benone Constantin, supraviețuitor al „Trenurilor morții” de la Iași. La îndemnul domniei-sale, s-a păstrat un moment de reculegere pentru toate victimele Holocaustului.

EVA GALAMBOS

„Au ocupat Sinagoga Malbim, unde au torturat tineri care studiau Talmudul, au dat foc Sinagogii Spaniole, l-au ridicat pe canturul Templului Coral în timpul rugăciunii de la apusul soarelui pentru ca apoi să-l asasineze, iar cei doi fiu ai Rabinului Guttman au fost împușcați cu sânge rece”.

„Predica rostită cu acest prilej a fost publicată în ziarul „Renașterea noastră”, din 14 martie 1941, sub titlul „Ochii noștri plâng”.

Reproducem textul, fiind unul dintre documentele zguduitoare în memoria martirilor care au murit „Al Kiduș Hașem”:

„...Plângem sufletele voastre care odihnesc laolaltă cu ale celor Drepti în Israel, dragi și scumpe victime. Plângem pe tinerii noștri a căror căldură navalnică de viață s-a stins brusc. Plângem pe copiii care și-au îndreptat pașii în pietate spre lăcașul Domnului să spuie *Kadiș* în amintirea părinților și care s-au îndreptat de acolo spre părinții lor ca să li se alăture pentru totdeauna... Plângem caracterele lor bune și blânde, frânte în slujba Comunității lor... Plângem pe bărbații și părinții care au coborât în întunericul napraznic al morții, lipsiți de lumina aprinsă la căpătâiul lor, după care soțiile și copiii își țipă surd durerea suferinței și a mizeriei. Plângem părinții și copiii, tată și fiu îmbrățișați în clipele supreme ale vieții, înfrății în inima aceluiași destin. Să mai căutăm a descifra brava sau obscura realizare din viața fiecăruia, generozitatea ce anima munca noastră pentru obște sau modestia cu care mergeau alții pe cărarea mângâioasă a existenței? Nu, e de prisos. Viața lor întreagă a fost doar o dăruire pentru Dumnezeu, pentru *Kiduş Hașem*, pentru sfințirea numelui lui Dumnezeu...”.

LYA BENJAMIN